

Trafikutskottets betänkande**1982/83:9****om anslag till Telekommunikationer (prop. 1982/83:100, bil. 8)****SJÄTTE HUVUDTITELN****Telekommunikationer**

Teleanläggningar m. m. Regeringen har i proposition 1982/83:100 bilaga 8 (kommunikationsdepartementet) under avsnittet H. Telekommunikationer (s. 121–125) föreslagit riksdagen att till Teleanläggningar m. m. för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag på 1 886 800 000 kr.

Motionerna

I motion 1982/83:623 av Rune Torwald och Ulla Tillander (båda c) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande vikten av att nyinstallerade AXE-stationer samtidigt förses med utrustning för telefonlarm.

I motion 1982/83:1407 av Christer Eirefelt m. fl. (fp) yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn av televerkets ansvarsområde i enlighet med de riktlinjer som angivits i motionen.

I motion 1982/83:1417 av Björn Körlof (m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna behovet av en revidering av författningarna på detta område, så att televerket får större möjligheter till differentiering av sina licensavgifter.

I motion 1982/83:1429 av Börje Stensson (fp) yrkas att riksdagen hos regeringen begär sådana initiativ att samtliga teleabonnenter inom Östergötlands län återfinns i en katalogdel för länet.

I motion 1982/83:1438 av Lena Öhrsvik (s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om uppföljning av teletaxornas sociala konsekvenser.

I motion 1982/83:1927 av Rolf Clarkson m. fl. (m) yrkas, såvitt nu är i fråga, att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna
att televerkets monopol på sikt enbart skall avse telenätet,
att televerkets konkurrensutsatta verksamhet skall bedrivas i aktiebolagsform utan sammanblandning med verkets myndighetsfunktioner.

I motion 1982/83:1931 av Rolf Clarkson m. fl. (m) yrkas att riksdagen hos regeringen anholder om en översyn av omfånget och inriktningen av televerkets monopolställning.

I motion 1982/83:1958 av Iris Mårtensson m. fl. (s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande lokalisering av televerkets anläggning för kreosotbehandling till Ljusdals kommun.

I motion 1982/83:1960 av Tore Nilsson (m) yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära en snar ändring av de företagna taxehöjningarna för lokala telefonsamtal och – ifall så ej sker – införande av en pensionärsrabatt beträffande de fasta telefonavgifterna och TV-avgiften.

I motion 1982/83:1969 av Marianne Stålberg m. fl. (s, m, c) yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller att åtgärder vidtas i syfte att utjämna kostnaderna för telefonautomater i glesbygd i enlighet med vad som i motionen anförts.

I motion 1982/83:2195 av Gunnel Jonäng och Gunnar Björk i Gävle (båda c) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 1), att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att televerkets nya impregneringsanläggning bör förläggas till Ljusdals kommun.

Motiveringen till yrkandet återfinns i motion 1982/83:2194 (c).

Utskottet

Televerkets investeringsram för innevarande budgetår uppgår till 1 648,6 milj. kr. vilket är 165,6 milj. kr. mer än vad som beräknades i föregående års budgetproposition. Ramhöjningen har till viss del skett genom beslut om tidigareläggning av vissa arbeten. I regeringsbeslut den 25 november 1982 höjdes dessutom ramen för att möjliggöra åtgärder som syftar till att förbättra framkomligheten i telenätet.

För nästa budgetår föreslår televerket att investeringsramen fastställs till 1 804,6 milj. kr. Enligt verket styrs investeringsbehovet i stor utsträckning av ökningen av antalet abonnenter och den ökande teletrafiken inom landet och med utlandet. Övergången till ny teknik sker samordnat med den utbyggnad som behövs för den ökande teletrafiken. Telefonstationerna moderniseras med AXE-utrustning, som under budgetåret 1983/84 kommer att installeras för ca 430 milj. kr. Härutöver har riksdagen med anledning av den ekonomisk-politiska propositionen till anslaget Särskilda investeringar i teleanläggningar anvisat ytterligare medel till bl. a. AXE-investeringar (prop. 1982/83:50, TU 1982/83:6, rskr 1982/83:110). Av totalt anvisade 220 milj. kr. för den närmaste treårsperioden avser ca 120 milj. kr. AXE.

De investeringar som inte finansieras över stadsbudgeten beräknas av televerket uppgå till ca 3 100 milj. kr.

Föredragande departementschefen delar i huvudsak televerkets bedömning av investeringsbehovet för nästa budgetår. Enligt propositionen är det angeläget att de investeringar i nätet som ingår i televerkets investerings-

program kan genomföras för att framkomligheten därmed skall kunna hållas på en hög nivå. Föredraganden framhåller att verksamheten inom näringsliv och förvaltning i allt högre grad blivit beroende av tillförlitliga telekommunikationer och att hushållen har berättigade krav på ett väl fungerande telefonsystem.

Enligt propositionen bör investeringsramen fastställas till 1 800 milj. kr. för budgetåret 1983/84. Föredraganden framhåller vidare att han senare, för att förstärka statsbudgeten, avser återkomma till regeringen med förslag om att televerket skall göra en extra avskrivning av statskapitalet med 50 milj. kr.

Med ianspråktagande av tillgängliga reservationsmedel samt med hänsyn till att anslaget bör beräknas med viss marginal krävs enligt föredraganden en medelsanvisning av 1 886,8 milj. kr.

Utskottet kan för sin del godta den av föredraganden förordade investeringsramen för nästa budgetår. Utskottet tillstyrker vidare den föreslagna inriktningen av investeringarna liksom anslagsberäkningen.

Avgränsningen av televerkets monopolområde tas upp i tre motioner.

I motion 1982/83:1407 (fp) yrkas att regeringen gör en översyn av televerkets ansvarsområde. Enligt motionärerna visar televerket ointresse att följa de riktlinjer för verksamheten som riksdagen antog år 1980. Utgångspunkten för dessa riktlinjer var att konkurrens på lika villkor skulle åstadkommas för ett ökande antal teletjänster. Motionärerna anser vidare att televerket inte – i enlighet med riksdagsbeslutet – tar initiativ till anpassning av monopolen där så är möjligt och önskvärt. Som exempel nämns det s. k. modemmonopolet och abonnentväxlarna. Enligt motionen innebär den naturliga ansvarsfördelningen för teletjänsterna att televerket bör handha själva näten, medan ansvaret för tjänster, terminaler m. m. bör befinna sig annorstädes.

Även i motion 1982/83:1927 (m) framhålls att televerkets monopol på sikt enbart bör avse telenätet. Vidare anser motionärerna att den konkurrensutsatta verksamheten bör ske i bolagsform med separat redovisning varigenom dubbelrollen som myndighet och bolag inte otillbörligen kan utnyttjas.

I motion 1982/83:1931 (m) yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om en översyn av omfånget och inriktningen av televerkets monopolställning. Motionärerna erinrar därvid om att utvecklingen på teleområdet går mycket fort. De nya möjligheter som ryms inom teleteknikens område berör yttrande- och meddelandefriheten. Det framhålls därför att det är viktigt att dessa friheter inte blir avhängiga ett statligt monopolföretag. Motionärerna anser att televerkets monopol bör brytas på ett antal tjänster och produkter såsom abonnentväxlar, terminaler m. m. till telexnätet och kabel-TV.

Riksdagen beslutade i december 1980 om vissa åtgärder på teleområdet

(prop. 1980/81:66, TU 1980/81:9, rskr 1980/81:132). Beslutet innebar bl. a. en klarare avgränsning av televerkets monopolområde, att televerket får disponera en rörlig kredit i riksgäldskontoret för finansiering av vissa abonnentutrustningar, att ett holdingbolag – Teleinvest AB – inrättades som ett helägt dotterbolag till televerket samt att larmverksamheten och industridivisionen skulle överföras till bolag.

Utskottet anser för sin del att riksdagsbeslutet i december 1980 innebar att förutsättningar skapades för en positiv utveckling av telekommunikationerna i landet. Televerket gavs goda möjligheter att spela en aktiv roll i denna utveckling samtidigt som marknaden för privata leverantörer vidgades väsentligt genom monopolavgränsningen.

1980 års riksdagsbeslut förutsatte att monopolavgränsningen anpassas till den tekniska utvecklingen. Så har också skett beträffande monopolet på modemer som särskilt tas upp i motion 1982/83:1407 (fp). Modemer är den utrustning som ger möjlighet att sända datasignaler över det vanliga telefonnätet. Televerket har sålunda beslutat att avskaffa monopolet på vissa typer av modemer fr. o. m. den 1 juli 1983.

Utskottet anser inte att det nu föreligger något behov av översyn av televerkets ansvarsområde. Erfarenheterna av förutnämnda riksdagsbeslut bör avvaktas. Självfallet gäller dock fortfarande att monopolavgränsningen kan behöva anpassas till den tekniska utvecklingen och till de nya tjänster som kommer att introduceras på teleområdet. För många produkter och tjänster finns, som föredraganden framhåller, inte tillräckliga motiv för att televerket med ensamrätt skall tillhandahålla dem. Utskottet förutsätter därför att regeringen och televerket noga följer utvecklingen och gör de anpassningar av monopolet som ter sig nödvändiga.

Med tanke på vad som anförs i motionerna om televerkets framtida inriktning vill utskottet ånyo upprepa sitt tidigare uttalande att det inte kan vara godtagbart att televerkets roll skall begränsas till att i första hand svara för att ett väl fungerande telenät finns i vårt land. En sådan nollambition skulle vara till nackdel för både de svenska konsumenterna och den svenska teleindustrin. Sveriges ställning som ett av världens ledande telekommunikationsländer kan inte heller motivera en sådan inriktning av landets telepolitik (TU 1980/81:9). Utskottet vill understryka att en sådan nollambition också skulle leda till sämre service och ökade kostnader för abonnenterna i glesbygden.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 1982/83:1407 (fp), 1982/83:1927 (m) i denna del och 1982/83:1931 (m).

I motion 1982/83:623 (c) framhålls att de AXE-stationer som televerket infört i slutet av 1970-talet och början av 1980-talet saknar möjligheter till *telefonlarm* vid allmän fara eller krigsrisk etc. Motionärerna anser att resurser omedelbart borde satsas på att ta fram erforderliga tilläggskonstruktioner så att dessa kan installeras parallellt med AXE-växlarna. Inom samma

totala anslagsram leder detta till en något långsammare installation av AXE-växlar.

Enligt vad utskottet erfarit föreligger tekniska möjligheter att komplettera de nya telefonstationerna med telefonalarmering. Kostnaderna blir dock stora om alarmeringsmöjligheterna skall ha samma omfattning som tidigare.

Frågan hur behovet av inomhusalarmering skall lösas är föremål för överläggningar mellan civilförsvarsstyrelsen och televerket. Därvid övervägs även andra larmsystem än telefonalarmering. Det gäller t. ex. larm via elnätet eller över ljudradio, eventuellt i kombination med telefonalarmering i begränsad omfattning.

Utskottet anser, i likhet med motionärerna, att möjligheten till inomhusalarmering är en viktig fråga. Resultatet av de överläggningar som pågår mellan civilförsvarsstyrelsen och televerket bör dock avvaktas. Enligt utskottets mening bör därför motionen inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

I motion 1982/83:1438 (s) framhålls att det från många håll uttryckts stark oro för konsekvenserna av *televerkets nya taxesystem* för äldre, isolerade eller handikappade. En speciell grupp som riskerar fördyring är texttelefonabonnenterna. Enligt motionären bör de nya taxornas sociala konsekvenser följas med största uppmärksamhet.

I motion 1982/83:1960 (m) framhålls att de som särskilt drabbas av taxehöjningarna är de svaga i samhället som pensionärer, ensamma rörelsehindrade och sjuka. Enligt motionären är det anmärkningsvärt att höjningen av lokalsamtalens taxor ej gjorts samtidigt för alla abonnenter. Han anser därför att den företagna höjningen snarast bör ändras och om så ej sker att televerket kompenserar de svagast ställda genom någon slags pensionärsrabatt.

Den taxeomläggning som genomfördes den 12 januari 1983 innebär att samtalstaxan tidsdifferentierades, dvs. lägre taxor tillämpas under trafiksvag tid. Motivet för denna omläggning är att stimulera folk att telefonera på tider då telefonnätet har god kapacitet. Därvid kan telenätet utnyttjas på ett effektivare sätt.

Vidare infördes upprepade markeringar för lokalsamtal samtidigt som avgiften för rikssamtal sänktes väsentligt på kvällar, veckoslut och helger. Därmed kan en större rättvisa mellan olika abonnenter uppnås vilket i första hand är till nytta för befolkningen och näringsliv på landsbygden, som i större utsträckning än stadsbefolkningen är hänvisad till att ringa rikssamtal.

Utskottet anser för sin del att den nya telefontaxan getts en rimlig utformning. Den innebär att taxorna utjämnats mellan olika delar av landet och att televerkets behov av investeringar minskar till följd av att telefontrafiken kan spridas ut över dygnet.

Utskottet förutsätter att regeringen och televerket nog studera effekterna av de nya telefontaxorna. Något särskilt uttalande från riksdagens sida i frågan anser utskottet inte påkallat varför motion 1982/83:1438 (s) avstyrks.

Att upprepade markeringar för lokalsamtal inte införts samtidigt för samtliga abonnenter beror på att televerket kan spara avsevärda belopp genom att undvika att göra de nödvändiga omkopplingarna i de stationer som inom kort kommer att utrustas med AXE-växlar. Utskottet som i och för sig har förståelse för att televerket på detta sätt vill spara pengar förutsätter dock att de nya taxorna kan införas för samtliga abonnenter utan onödig tidsutdräkt.

Enligt utskottets mening ankommer det inte på affärsverken att fatta beslut om socialt motiverade nedsättningar av avgifter för pensionärer eller andra samhällsgrupper. Kostnaderna för sådana åtgärder bör inte heller belasta verkens resultat. Frågor av detta slag får prövas i annan ordning, exempelvis såsom f. n. sker i stor utsträckning, av berörda statliga och kommunala myndigheter.

Av det anförda följer att utskottet avstyrker motion 1982/83:1960 (m).

I motion 1982/83:1417 (m) framhålls att ensamarbete i skogen ofta förekommer för de självverksamma skogsägarna. För att vid dessa tillfällen förbättra säkerheten arbetar man sedan några år med ett radiosystem kallat *skogsägarradio*. Enligt motionen står avgiften inte i någon rimlig proportion till radions utnyttjande vilket verkar hämmande på skogsägarnas vilja att investera i radioutrustning. Det yrkas därför att författningarna på detta område revideras så att televerket får större möjligheter till differentiering av sina licensavgifter.

Efter beslut av regeringen har televerket fr. o. m. den 1 januari 1981 befogenhet att självt fastställa avgifterna för innehav av radiosändare (SFS 1980:808). Möjlighet föreligger således för verket att på egen hand differentiera avgifterna därest så befinns lämpligt. Då syftet med motionen redan synes tillgodosett anser utskottet att den inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

I motion 1982/83:1429 (fp) framhålls att folk i Östergötlands mera centrala delar har svårt att få reda på telefonnumret till personer i Ydre kommun, beroende på att dessa abonnenter endast finns med i Jönköpingskatalogen. Enligt motionären bör telefonabonnenter i Ydre kommun finnas med i Jönköpingskatalogen även i fortsättningen. Till *Linköpingskatalogen* bör dock fogas en bilaga där teleabonnenter inom Östergötlands län, som ej tillhör något telecområde i länet, kan ingå.

Utskottet har tidigare vid flera tillfällen behandlat frågor om telefonkatalogens utformning och därvid uttalat att bl. a. regionalpolitiska synpunkter talar för att systemet med en sammanhållen telefonkatalog för vissa större områden eller län tillämpas (TU 1979/80:14).

Samtidigt som det är angeläget att televerket försöker anpassa telefonkatalogens utformning i enlighet med abonnenternas önskemål måste verket hålla kostnaderna på en rimlig nivå. Omfångsrikare kataloger innebär ökade distributions- och tryckkostnader för televerket samtidigt som katalogerna blir mer ohanterliga för kunderna. Mot bakgrund av sina tidigare uttalanden förutsätter utskottet att verket så långt möjligt beaktar regionala synpunkter och önskemål. Det bör dock liksom hittills ankomma på televerket att avväga dessa önskemål mot kravet på rimliga kostnader.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet att motionen bör lämnas utan åtgärd från riksdagens sida.

I motion 1982/83:1969 (s, m, c) framhålls att televerket beslutat om nya villkor för tillhandahållande av icke lönsamma *telefonautomater*. De nya villkoren innebär att televerket tillhandahåller dessa automater på abonnemang. Kunden, som betalar en fast kvartalsavgift samt normal avgift per samtalsmarkering, tömmer själv myntbössan och behåller intäkterna. Enligt den tidigare upplåtelseformen garanterade intressenten televerket en viss inkomst från automaten. Motionärerna kan inte acceptera de nya villkoren för telefonautomater som är uppställda i glesbygden. Dessa automater betjänar främst turister och andra vägförare. Trots detta har kommunerna i brist på andra intressenter trätt in som abonnenter. Motionärerna anser därför att regeringen bör uppdraga åt televerket att, tillsammans med Svenska kommunförbundet, föreslå en lösning där televerket står för hela eller i vart fall för merparten av kostnaderna för samtliga telefonautomater i glesbygden.

Utskottet förutsätter att televerket samråder med berörda kommuner i frågor om kostnader och upplåtelseform för telefonautomater i glesbygden. Televerket har som monopolföretag ett särskilt samhällsansvar för att en jämn servicestandard kan upprätthållas i hela landet. Detta bör innebära att allmänheten i rimlig omfattning – även i glesbygden – har tillgång till telefonautomater. Utskottet utgår från att televerket särskilt beaktar detta vid sina diskussioner med kommunerna. Enligt utskottets mening torde det i de flesta fall vara möjligt att utan några större svårigheter finna lösningar som kan accepteras av båda parter.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet att motionen inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

I motion 1982/83:1958 (s) framhålls att televerket beslutat övergå till kreosotimpregnerade stolpar. Enligt motionärerna skulle det i många hänseenden vara lämpligt att förlägga en *anläggning för kreosotbehandling* av televerkets stolpar till Ljusdal. Där finns riklig tillgång till vatten, närhet till råvaruhantering och det skulle vara positivt ur sysselsättningsynpunkt.

Även i motion 1982/83:2195 (c) yrkas att televerkets nya impregneringsanläggning förläggs till Ljusdal.

Utskottet har erfarit att televerket för närvarande överväger olika alternativ hur den framtida försörjningen av kreosotstolpar kan tryggas. Det gäller dels anskaffning från befintliga privata och statliga impregneringsverk, dels verksamhet i egen regi.

Utskottet som anser att resultatet av televerkets överväganden i frågan bör avvaktas avstyrker motionerna 1982/83:1958 (s) och 1982/83:2195 (c) i denna del.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen till *Teleanläggningar m. m.* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag på 1 886 800 000 kr.,
2. beträffande *televerkets monopolområde*
att riksdagen
 - a) avslår motion 1982/83:1407 (fp),
 - b) avslår motion 1982/83:1927 (m) i denna del,
 - c) avslår motion 1982/83:1931 (m),
3. beträffande *telefonlarm*
att riksdagen lämnar motion 1982/83:623 (c) utan åtgärd,
4. beträffande *televerkets nya taxor*
att riksdagen
 - a) avslår motion 1982/83:1438 (s),
 - b) avslår motion 1982/83:1960 (m),
5. beträffande *skogsägarradio*
att riksdagen lämnar motion 1982/83:1417 (m) utan åtgärd,
6. beträffande *telefonkatalogen för Linköpingsområdet*
att riksdagen lämnar motion 1982/83:1429 (fp) utan åtgärd,
7. beträffande *telefonautomater i glesbygd*
att riksdagen lämnar motion 1982/83:1969 (s, m, c) utan åtgärd,
8. beträffande *lokalisering av televerkets impregneringsanläggning*
att riksdagen avslår motionerna 1982/83:1958 (s) och 1982/83:2195 (c) yrkande 1.

Stockholm den 1 mars 1983

På trafikutskottets vägnar

KURT HUGOSSON

Närvarande: Kurt Hugosson (s), Rolf Clarkson (m), Birger Rosqvist (s), Claes Elmstedt (c), Olle Östrand (s), Wiggo Komstedt (m), Sven-Gösta Signell (s), Rune Johansson (s), Per Stenmarck (m), Margit Sandéhn (s), Sten-Ove Sundström (s), Görel Bohlin (m), Olle Grahn (fp), Sven Henricsson (vpk) och Anna Wohlin-Andersson (c).

Reservation

Televerkets monopolområde (mom. 2)

Rolf Clarkson (m), Wiggo Komstedt (m), Per Stenmarck (m), Görel Bohlin (m) och Olle Grahn (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Utskottet anser för" och slutar med "och 1982/83:1931 (m)." bort ha följande lydelse:

Beträffande ett flertal nya tjänster har framhållits att televerket inte i enlighet med 1980 års riksdagsbeslut anpassar monopolavgränsningen till den tekniska utvecklingen. Dessa kritiska synpunkter har framförts både från den svenska industrin och av konsumenterna.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är naturligt att televerket på sikt endast ansvarar för telenätet medan övrig produktion bör vara öppen för konkurrens.

Då utvecklingen inom teleområdet går fort och det är angeläget att vidga det område som är öppet för konkurrens tillstyrker utskottet yrkandena i motionerna 1982/83:1407 (fp) och 1982/83:1931 (m) att riksdagen hos regeringen bör anhålla om en översyn av televerkets monopolområde. Utskottets ställningstagande synes innebära att syftet med motion 1982/83:1927 (m) i denna del blir tillgodosett.

Utskottet vill vidare understryka vikten av att den verksamhet som televerket driver i myndighetsform redovisas separat från övrig verksamhet. Detta bör ske för att undvika att medel som är avsedda för myndighetsutövande verksamheter subventionerar kommersiella tjänster med konkurrenssnedvridning som följd.

Vad utskottet nu anfört bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *televerkets monopolområde*

att riksdagen med bifall till motionerna 1982/83:1407 (fp) och 1982/83:1931 (m) samt med anledning av motion 1982/83:1927 (m) i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet härom anfört.

Särskilt yttrande**Telefonkatalogen för Linköpingsområdet (mom. 6)**

Anna Wohlin-Andersson (c) anför:

Riksdagen har uttalat att bl. a. regionalpolitiska synpunkter talar för att systemet med en sammanhållen telefonkatalog för vissa större områden eller län tillämpas.

Jag vill i detta sammanhang understryka att de regionala myndigheterna i Östergötlands län under flera år uttalat sig för en sammanhållen katalog för hela länet. De har också framhållit att abonnenterna i Ydre kommun bör ingå i en sådan katalogdel samtidigt som de liksom hittills bör ingå i Jönköpingskatalogen.